

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
NO-0030 Oslo

v/postmottak@hod.dep.no



JURIST
FORBUNDET

Juristenes Hus
Kristian Augusts gate 9
0164 Oslo

T: 40 00 24 25
E: juristforbundet-post@jus.no
W: www.juristforbundet.no

27. april 2014

Høringssvar – reservasjonsordning for leger

Juristforbundet viser til høringsbrev av 21. januar om forslag til endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven. Høringsfristen er satt til 30. april 2013.

Myndighetene ønsker å etablere hjemmel i forskrifter som sikrer en reservasjonsordning for fastleger når det gjelder henvisning til abort. En fastlege skal av samvittighetsgrunner slippe å henvise kvinner til abort, dvs. slippe å møte de av sine pasienter som ønsker bistand i slike saker. Pasienten skal i stedet loses videre til en annen fastlege.

Det skal samtidig innføres en rett for pasienten til å bytte fastlege, dersom legen får mulighet til å benytte seg av adgangen til å reservere seg mot abortsaker. Et slikt fastlegebytte kan skje uten at det omfattes av eksisterende bytteordning, og skal ikke virke begrensende på antall ganger det er lov å bytte fastlege. Departementet foreslår at det er kommunene som skal ha det avgjørende ordet, ved at det er hver enkelt kommune som skal vurdere om det er praktisk mulig å inngå avtale om reservasjon med den enkelte fastlege. I vurderingen skal det bl.a. tas hensyn til at det er praktisk mulig at en annen fastlege kan overta dette oppdraget.

Kvinnens rett til abort er et riktig og viktig resultat av en lang politisk kamp. Rettigheten ble fastsatt i abortloven ved en endring som trådte i kraft i 1. desember 1978. Mot denne rettigheten står individers rett til å følge sin samvittighet. Denne rettigheten er nedfelt i universelle menneskerettigheter, og gjelder også som norsk lov. Det følger videre av Grunnloven § 110 c at staten plikter å følge opp menneskerettighetene.

Departementet sier i sitt høringsbrev at det å pålegge en lege å henvise til abort eller assistert befruktning, dersom det strider mot legens overbevisning, må regnes som en begrensning i samvittighets- og religionsfriheten. Det følger av dette at staten kan gi fastleger en reservasjonsmulighet, men at helsetjenesten da skal tilbys på en måte som ikke virker diskriminerende for bestemte grupper. Enkelte leger har av den grunn i tiden etter abortloven trådte i kraft, praktisert en reservasjonsordning. Reservasjonsordningen har hatt sitt grunnlag i et rundskriv fra Statens helsetilsyn fra 1995. Ordning har blitt praktisert helt frem til 2011, senest ved at Helse- og omsorgsdepartementet i 2009 skriftlig fastsatte at fastlegene oppfylte sitt «sørge-for» ansvar gjennom en kollegahenvisningsordning. Denne ordningen gjaldt allmennleger generelt og ikke fastleger spesielt. Det kom et nytt rundskriv fra Helse- og omsorgsdepartementet i 2011, som presiserte at fastleger ikke kunne fritas fra oppgaver fastlagt ved lov eller forskrift. Fra dette tidspunkt har ikke

fastleger hatt adgang til å reservere seg mot henvisning til abort. Juristforbundet støtter denne omleggingen av praksis som fant sted i 2011.

I den interesseavveiningen som skal foretas i denne saken, er det hensynet til kvinner i en sårbar situasjon som må veie tyngre enn fastlegens samvittighetskvaler. For hvem er det som bør få bestemme abort? Det bør den som er best informert om saken og den som må ta konsekvensen av beslutningen. Svaret er i begge tilfeller kvinnen. Dette er også grunnen til at retten til svangerskapsavbrudd er nedfelt i abortloven. Dersom en fastlege selv skulle kunne velge om han eller hun vil handle i tråd med dette påbudet i loven risikerer en ung jente i en fortvilet situasjon og ikke kunne gå til den legen som kjenner henne godt, nettopp ved å være hennes fastlege. En ung 16-åring i en vanskelig situasjon vil dessuten kunne oppleve en form for fordømmelse, ved at fastlegen ikke vil ta henne i mot i en meget sårbar situasjon. Hun vil også oppleve å måtte ta opp en vanskelig og personlig sak med en fastlege hun overhode ikke kjenner, stoler på eller har en relasjon til. Det er en uforholdsmessig belastning som hun bør få slippe. Ved avgjørelse om abort er tidsaspektet særs viktig, og for mange vil det være en tilleggsbelastning og få ekstra ventetid og bare det å måtte komme tilbake vil være tungt for mange. I verste fall dersom lovens krav om innen neste virkedag ikke er mulig vil 12 ukers grensen kunne være overtrådt.

Det bør etter Juristforbundets syn ikke være adgang til å reservere seg mot å gjøre deler av de arbeidsoppgaver som følger av å være ansatt i en offentlig stilling (kommuneansatt fastlege) eller en offentlig finansierte stilling (fastlege som er selvstendig næringsdrivende). Heller ikke andre offentlige yrkesgrupper som politifolk, politiadvokater eller dommere skal i sitt arbeid kunne reservere seg mot å følge et lovverk de etter sin samvittighet ikke kan følge. Tilsvarende synspunkt må gjelde for offentlig oppnevnte forsvarere.

Dersom man åpner for en reservasjonsordning for fastleger, åpnes det en dør man ikke ser konsekvensene av. Det vil stadig kunne dukke opp nye områder hvor fastleger kan tenkes å be om reservasjonsordninger når egen overbevisning og samvittighet gjør at pasientbehandlingen oppleves etisk problematisk. Av den grunn bør man etter Juristforbundets syn ikke åpne for en reservasjonsordning for fastleger hva gjelder henvisning til abort.

I forlengelsen av dette vil vi vise til drøftelsen i Stålsetutvalget (NOU 2013: 1) der flertallet ikke vil tilrå at leger gis en reservasjonsadgang. Flertallet «vil ikke tilrå at reservasjonsretten utvides i forhold til de avgrensninger som ble vedtatt da abortloven ble endret i 1975. De avveininger som ble gjort på dette punktet da, er holdbare også i dag. Det bør ikke aksepteres at legens oppfatning av ulike spørsmål om abort, assistert befruktning og prevensjon skal kunne hindre tilgang til en likeverdig og forutsigbar førstelinje i alle landets kommuner innen den offentlige helsetjenesten». Juristforbundet støtter dette synspunktet fullt ut.

Juristforbundet anbefaler at forslaget trekkes.

Vennlig hilsen

Curt A. Lier
President